

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2018 roku

**Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy**

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Marta Postulska-Siwiek

Sędzia Sądu Rejonowego Katarzyna Makarzec

(delegowana)

Protokolant Starszy sekretarz sądowy Anna Katarzyna Jaworska

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2018 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa W. K.

przeciwko K. W. (1) i S. W.

o wydanie części nieruchomości

na skutek apelacji powoda oraz apelacji pozwanych od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku z dnia 21 lutego 2018 roku, w sprawie I C 1121/15

**I.** na skutek apelacji powoda zmienia zaskarżony wyrok:

**1)** w punkcie II w ten sposób, że nakazuje K. W. (1) i S. W., aby wydali W. K. część nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), zawierająca się między punktami (...) i oznaczoną kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1), zaewidencjonowanej w Państwowym Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym Starostwa Powiatowego w L. w dniu 4 października 2016 roku pod numerem (...),

**2)** w punkcie III w ten sposób, że zasądza solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz W. K. kwotę 588,28 zł (pięćset osiemdziesiąt osiem złotych dwadzieścia osiem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu,

**3)** w punkcie IV w ten sposób, że nakazuje pobrać solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku kwotę 800 zł (osiemset złotych) tytułem części wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa;

**II.** oddala w całości apelacje pozwanych;

**III.** zasądza solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz W. K. kwotę 440,20 zł (czteryście czterdzieści złotych dwadzieścia groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Marta Postulska-Siwiek Dariusz Iskra Katarzyna Makarzec

# UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 3 sierpnia 2018 roku, sprecyzowanym pismem z dnia 17 grudnia 2015 roku (k. 59) oraz pismem z dnia 29 czerwca 2017 roku (k. 215), złożonym na rozprawie w dniu 30 czerwca 2017 roku, powód – W. K. wnosił o nakazanie pozwanym – K. W. (1) i S. W. wydania zajętej przez nich części nieruchomości gruntowej oznaczonej jako działka numer (...), położonej w B. przy ul. (...), stanowiącej własność W. K.:

a) o powierzchni 38 m<sup>(2)</sup>, wyznaczonej przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...), (...), oznaczonej kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1) oraz

b) o powierzchni 63 m<sup>2</sup>, wyznaczonej przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), oznaczonej kolorem zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1).

Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanych kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu W. K. podał, że jest właścicielem nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), położonej w B. przy ul. (...), natomiast pozwani, będący właścicielami sąsiedniej nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), bez podstawy prawnej zajęli część działki powoda. Powód wskazał, że przebieg granicy pomiędzy działkami (...) został ustalony w 2010 roku w toku postępowania administracyjnego. Po dokonaniu rozgraniczenia pozwani zniszczyli znaki graniczne i zajęli część nieruchomości powoda, na której próbowali wznieść ogrodzenie. Budowa ogrodzenia została wstrzymana wskutek zgłoszenia budowy do Inspektora Nadzoru Budowlanego, nadal jednak pozwani odmawiają wydania zajętej części nieruchomości powodowi. Jako podstawę prawną powództwa W. K. wskazał przepis art. 222 k.c.

\*

Pozwani K. W. (1) i S. W. w toku postępowania nie uznawali powództwa i wnosili o jego oddalenie.

\*

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2018 roku Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku:

I. nakazał K. W. (1) i S. W., aby wydali W. K. część nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), o powierzchni 0,5071 ha, dla której Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku prowadzi księgę wieczystą numer (...), o powierzchni 63 m<sup>(2)</sup>, zawierającą się pomiędzy punktami (...) i oznaczoną kolorem zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1) i zaewidencjonowanej w Państwowym Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym Starostwa Powiatowego w L. w dniu 4 października 2016 roku za numerem (...);

II. oddalił powództwo w pozostałej części;

III. zniósł wzajemnie koszty procesu pomiędzy stronami;

IV. nakazał pobrać od W. K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku kwotę 800 zł tytułem części wydatków postępowania wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa, którą nakazał pokryć z zaliczki zapisanej pod pozycją (...);

V. nakazuje pobrać K. W. (1) i S. W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku kwotę 1419,07 zł tytułem części wydatków postępowania wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa;

VI. przejął na rachunek Skarbu Państwa pozostałą część nieuiszczonych wydatków.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że W. K. jest właścicielem nieruchomości położonej B. przy ul. (...), o powierzchni 0,5071 ha, oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków obrębu ewidencyjnego B. Miasto jako działka numer (...), objętej księgą wieczystą numer (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku. Nieruchomość tę powód nabył na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 23 czerwca 1989 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że właścicielami sąsiedniej nieruchomości gruntowej o powierzchni 0,6100 ha, oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działka (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta numer (...), są K. W. (1) i S. W. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej. Pozwani nabyli własność tej nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży zawartej w dniu 28 listopada 2005 roku od T. Ł., który z kolei nabył ją w drodze dziedziczenia po swoich rodzicach.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 4 maja 2009 roku w związku z nieporozumieniami na tle przebiegu granicy pomiędzy działką użytkowaną przez K. W. (1) i S. W. a sąsiadującymi z nią działkami K. W. (1) i W. W. (1) wystąpili do Burmistrza B. z wnioskiem o wszczęcie postępowania rozgraniczeniowego dotyczącego ustalenia granic należącej do nich działki numer (...), położonej w obrębie ewidencyjnym B. Miasto, z sąsiednimi działkami, to jest z działką numer (...) stanowiącą własność powoda W. K. i z działką numer (...), stanowiącą własność J. P.. Do jego przeprowadzenia został wyznaczony geodeta uprawniony D. R.. W toku czynności przeprowadzonych na gruncie w dniu 11 lipca 2009 roku S. W. i K. W. (1), jako właściciele działki numer (...), oraz W. K., jako właściciel działki numer (...), zaakceptowali wznowiony przez uprawnionego geodetę przebieg granicy i podpisali protokół graniczny, pozwani nie zaakceptowali natomiast wznowionego przebiegu granicy pomiędzy nieruchomością stanowiącą ich własność a działką numer (...) będącą własnością J. P., oświadczając, że granica powinna przebiegać w innym miejscu.

Sąd Rejonowy ustalił, że decyzją z dnia 23 kwietnia 2010 roku Burmistrz B. orzekł o rozgraniczeniu nieruchomości położonej w obrębie B. Miasto oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działka numer (...), o powierzchni 0,6100 ha, stanowiącej własność S. W. i K. W. (1), ujawnionej w księdze wieczystej numer (...), z nieruchomością położoną w obrębie B. Miasto oznaczoną w ewidencji gruntów i budynków jako działka numer (...), o powierzchni 0,5071 ha, stanowiącą własność W. K., ujawnioną w księdze wieczystej numer (...), a także z nieruchomością położoną w obrębie B. Miasto, oznaczoną w ewidencji gruntów i budynków jako działka numer (...), o powierzchni 0,4584 ha, stanowiącą własność J. P., ujawnioną w księdze wieczystej numer (...), w sposób zgodny z protokołem granicznym spisany w dniu 11 lipca 2009 roku oraz szkicem granicznym sporządzonym przez geodetę J. R..

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 10 maja 2010 roku do Urzędu Miejskiego w B. wpłynęło odwołanie S. W. i K. W. (1) od decyzji Burmistrza B. z dnia 23 kwietnia 2010 roku w sprawie rozgraniczenia nieruchomości położonej w obrębie ewidencyjnym B. Miasto, w ewidencji gruntów i budynków oznaczonej jako działka numer (...), stanowiącej ich własność, z nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...), stanowiącą własność J. P.. W części dotyczącej rozgraniczenia nieruchomości pozwanych z nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...), stanowiącą własność W. K., decyzja nie została zaskarżona i stała się prawomocna.

Sąd Rejonowy ustalił, że pismem z dnia 13 maja 2010 roku Burmistrz B. na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku – Prawo geodezyjne i kartograficzne przekazał do Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku sprawę o rozgraniczenie nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działka numer (...).

Sąd Rejonowy ustalił, że postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku – Prawo geodezyjne i kartograficzne odrzucił wniosek w części dotyczącej rozgraniczenia nieruchomości położonej w B., oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), z nieruchomością położoną w B., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka numer (...). Orzeczenie to uprawomocniło się w dniu 6 lipca 2013 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że granica pomiędzy działką numer (...) a działką numer (...), zatwierdzona prawomocną decyzją o rozgraniczeniu z dnia 23 kwietnia 2010 roku, przebiega zgodnie z protokołem granicznym spisany w dniu 11 lipca 2009 roku oraz szkicem granicznym odcinkami linii prostej według punktów (...).

Sąd Rejonowy ustalił, że po ustaleniu przebiegu granic K. W. (2) usunęła słupy graniczne zakopane w toku postępowania administracyjnego, po czym pozwani przystąpili do użytkowania gruntu w sposób odbiegający od linii granicznej wskazanej przez geodetę i zatwierdzonej decyzją o rozgraniczeniu, w tym wysiewali zboże i założyli plantację malin w granicach działki powoda, a ponadto w listopadzie 2014 roku wzniesli w granicach nieruchomości powoda ogrodzenia z blachy falistej o wysokości 2,50 m na podmurówce betonowej.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 13 czerwca 2013 roku biegły geodeta J. C. (1) na zlecenie Sądu dokonał wznowienia znaków granicznych. W trakcie czynności biegły ustalił, że K. W. (1) i S. W. zajmują na nieruchomości powoda pas gruntu o powierzchni 63 m<sup>(2)</sup>, zawierający się pomiędzy punktami (...), oznaczony kolorem zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1) i zaewidencjonowanej w Państwowym Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym Starostwa Powiatowego w L. w dniu 4 października 2016 roku za numerem (...). W pasie oznaczonym punktami (...) w głąb nieruchomości powoda wchodzi plantacja malin pozwanych. W pasie oznaczonym punktami (...) jest posadowione ogrodzenie z siatki metalowej na słupach metalowych (odcinek (...) – (...)), a w odległości 12 cm od tego ogrodzenia, na odcinkach oznaczonych punktami (...), jest posadowione ogrodzenie z blachy falistej o wysokości 2,50 m na podmurówce betonowej. Oba ogrodzenia dzielące nieruchomości stron nie przebiegają na linii granicy ewidencyjnej, lecz w całości znajdują się na działce numer (...) stanowiącej własność powoda.

Sąd Rejonowy ustalił, że dodatkowo na nieruchomości powoda w pasie gruntu o powierzchni 38 m<sup>(2)</sup>, wyznaczonym przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...), (...), oznaczonym kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez geodetę J. C. (1), biegły stwierdził bruzdy utworzone podczas podorywki wykonanej przez pozwanych po żniwach.

Sąd Rejonowy ustalił, że po wznowieniu znaków granicznych powód objął w posiadanie w całości pas gruntu oznaczony kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1). Wzdłuż linii granicznej postawił słupki metalowe na betonowej podmurówce z zamiarem wzniesienia ogrodzenia rozdzielającego obie działki. Ostatecznie, wobec sprzeciwu pozwanej K. W. (1), która wszczyniała awantury i kilkakrotnie wzywała policję na interwencję, zrezygnował z budowy ogrodzenia. Jednocześnie jednak zaczął obrabiać rolnie sporny pas gruntu.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dacie zamknięcia rozprawy pas gruntu oznaczony kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1) pozostawał w wyłącznym władaniu powoda, który wykorzystuje sporny obszar pod uprawy rolne. Znaki graniczne ustawione przez biegłego geodetę J. C. (1) w trakcie czynności wznowienia znaków granicznych pozostały nienaruszone. Na gruncie pozostają także słupy ogrodzeniowe posadowione przez powoda, aczkolwiek pozwani, wykonując orkę w bezpośredniej bliskości linii granicznej obu działek, sprawili, że słupki te częściowo utraciły oparcie w gruncie. Dodatkowo w 2016 roku pozwani, przy okazji wykonywania prac polowych w opisany wyżej sposób, doprowadzili do wysiania niewielkiej ilości swojego zboża oraz odłożenia jednej skiby gruntu poza linią słupów ogrodzeniowych postawionych przez powoda.

Sąd Rejonowy ustalił, że pas gruntu o powierzchni 63 m<sup>2</sup>, zawierający się pomiędzy punktami (...), oznaczony kolorem zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1), nadal pozostaje wyłącznym władaniu pozwanych. Pozwani usunęli znaki graniczne ustawione przez geodetę J. C. (1) w trakcie czynności wznowienia znaków granicznych i wykorzystują sporny obszar w sposób dotychczasowy.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, oraz przedstawił swoje stanowisko w zakresie oceny przeprowadzonych dowodów.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 222 § 1 i 2 k.c. i wskazał, że W. K. wykazał, iż przysługuje mu tytuł własności do spornych fragmentów gruntu, zawierających się pomiędzy punktami (...) (obszar oznaczony kolorem

zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1)) oraz wyznaczonego przez punkty (...) (oznaczony kolorem żółtym na tej mapie mapie).

Sąd Rejonowy wskazał, że decyzją z dnia 23 kwietnia 2016 roku ustalono przebieg spornej granicy pomiędzy działkami numer (...) po linii wyznaczonej przez punkty (...), zgodnie z protokołem granicznym spisany w dniu 11 lipca 2009 roku oraz szkicem granicznym. Uprawnoczenie się tej decyzji było równoznaczne z wiążącym dla stron ustaleniem, że fragmenty gruntu, których wydania obecnie powód domaga się od pozwanych, mieszczą się w granicach (stanowią część) należącej do powoda działki numer (...).

Sąd Rejonowy wskazał, że zostały przeprowadzone czynności wznowienia znaków granicznych z udziałem stron i biegłego geodety J. C. (2), w trakcie których ustalono, że wskazana przez geodetę linia graniczna w dacie dokonania czynności odbiegała od stanu istniejącego na gruncie – użytkowanie pozwanych w dacie przeprowadzenia czynności wznowienia znaków granicznych wykraczało poza granice ich nieruchomości ustalone w postępowaniu rozgraniczeniowym i wchodziło w głąb nieruchomości powoda. Biegły dokonał naniesienia na mapie zakresu użytkowania gruntu przez pozwanych (to jest zakresu naruszenia prawa własności powoda). Obszar ten, zawierający się pomiędzy punktami (...), oraz pomiędzy punktami (...), został zaznaczony na mapie sporządzonej przez biegłego, zaewidencjonowanej w Państwowym Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym Starostwa Powiatowego w L. w dniu 4 października 2016 roku za numerem (...), odpowiednio:

a) kolorem zielonym (obszar pomiędzy punktami (...)) i

b) kolorem żółtym (obszar pomiędzy punktami (...)).

Sąd ustalił, że po dacie przeprowadzenia czynności wznowienia znaków granicznych przez biegłego J. C. (1) we wrześniu 2016 roku powód objął w wyłączne władanie w całości fragment gruntu zawierający się pomiędzy punktami (...), oznaczony kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego. Wzdłuż linii granicznej powód postawił słupy ogrodzeniowe, a sporną powierzchnię zaczął użytkować rolnie. Ingerencja pozwanych we władztwo powoda na tym obszarze aktualnie ogranicza się do naruszania słupów ogrodzeniowych podczas wykonywania prac polowych w przygranicznym obszarze i wysiania niewielkiej ilości zboża poza linią słupów, czy też przerzucenia poza tę granicę skiby gruntu przy wykonywaniu orki.

W ocenie Sądu Rejonowego, w powyższym zakresie powództwo nie może być uwzględnione, ponieważ małżonkowie W. nie władają w wyłączny sposób fragmentem działki o powierzchni 38 m<sup>2</sup>, oznaczonym kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego.

W ocenie Sądu na uwzględnienie zasługuje natomiast zgłoszone przez powoda roszczenie o nakazanie małżonkom W. fragmentu gruntu o powierzchni 63 m<sup>(2)</sup>, wyznaczonego przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), oznaczonego kolorem zielonym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1). Pozwani w wyłączny sposób władają tym pasem gruntu. Pozwani usunęli znaki graniczne ustawione przez biegłego geodetę w trakcie czynności wznowienia znaków granicznych w dniu 13 września 2016 roku. W spornym obszarze w pasie oznaczonym numerami punktów (...) w głąb nieruchomości powoda wchodzi plantacja malin pozwanych. Z kolei w pasie oznaczonym numerami punktów (...) posadowione jest ogrodzenie z siatki na słupach metalowych (odcinek (...) – (...)), a w odległości 12 cm od tego ogrodzenia na odcinkach oznaczonych numerami punktów (...) jest posadowione ogrodzenie z blachy falistej o wysokości 2,50 m na podmurówce betonowej. Ogrodzenia te, w całości znajdujące się na działce numer (...) stanowiącej własność powoda, uniemożliwiają mu korzystanie z części gruntu poza ich linią, mimo że obszar ten stanowi jego własność.

Sąd Rejonowy wskazał, że na podstawie art. 100 k.p.c. zniósł wzajemnie koszty procesu pomiędzy stronami, a na podstawie art. 113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. stosunkowo rozliczył nieuiszczone „koszty procesu” i obciążył strony uiszczonym tymczasowo ze Skarbu

Państwa wynagrodzeniem biegłego w wysokości 2838,14 zł, w takim samym zakresie, w jakim strony przegrały sprawę, to jest po połowie.

\*

Od wyroku z dnia 21 lutego 2018 roku apelacje wniosły obie strony.

÷

K. W. (1) i S. W. wskazali, że zaskarżają wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach I i V.

Pozwani wnieśli o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o „przeprowadzenie dowodu z opinii innego (...) biegłego geodety, w celu prawidłowego określenia przebiegu granicy działki ich i powoda” (k. 324-326).

÷

W. K. wskazał, że zaskarża wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach II, III i IV.

Powód zarzucił:

„1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez uznanie, że powodowi nie przysługuje roszczenie windykacyjne, gdyż ma zapewnioną możliwość władania obszarem, którego jest właścicielem, a pozwani nie władają w wyłączny sposób tym obszarem, w sytuacji, gdy w rzeczywistości W. K. nie ma możliwości wykonywania uprawnień właściciela co do gruntu oznaczonego kolorem żółtym i nie ma możliwości jego ogrodzenia;

2. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

a) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, poprzez dokonanie błędnej dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów wbrew zasadom doświadczenia życiowego i zasadom logiki polegająca na nie uwzględnieniu całości zeznań powoda W. K., co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych, a mianowicie ustaleniem, że W. K. ma możliwość władania częścią nieruchomości gruntowej oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...) obszaru 0,5071 ha, położonej w B. przy ul. (...) o pow. 38 m<sup>(2)</sup>, dla której Sąd rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku prowadzi księgę wieczystą nr (...), wyznaczonej przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...) i oznaczoną kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1), w sytuacji, gdy zeznał on, że nadal ma ograniczony dostęp do części tej nieruchomości;

b) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 258 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie zeznań M. K. oraz B. K., które jednoznacznie wskazała, że pozwani usunęli część wbetonowanych słupków, a pozostali naruszyli, co ewidentnie świadczy o tym, że nie traktują powoda jako właściciela tej części gruntu i sprzeciwiają się wydaniu;

a ponadto:

3. (...) naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 100 K.p.c. poprzez uznanie, że strony przegrały w takiej samej części, w związku z tym należy zastosować zasadę wzajemnego zniesienia kosztów procesu, w sytuacji gdy powód był zmuszony wnieść powództwo z powodu nagannego zachowania pozwanych, a Sąd w uzasadnieniu stwierdził, że powód #nie jest nadal wyzuty z posiadania” co oznacza, że w dacie wniesienia pozwu nie miał dostępu do swojej nieruchomości, więc poniesione przez niego koszty były niezawinione, a konieczne dla dochodzenia jego praw”.

Powód wniósł o „zmianę zaskarżonego wyroku (pkt. II, III, IV) Sądu Rejonowego Lublin Wschód w Lublinie i orzeczenie, co do istoty sprawy poprzez nakazanie pozwanym K. W. (1) i S. W., aby wydali W. K. część nieruchomości gruntowej oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...) obszaru 0,5071 ha, położonej w B. przy ul. (...) o pow. 38 m<sup>(2)</sup>, dla której Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku prowadzi księgę wieczystą nr (...),

wyznaczonej przez punkty graniczne (...), (...), (...), (...), (...) i oznaczoną kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1)”.

Powód wniósł również o przeprowadzenie dowodów wskazanych w apelacji.

÷

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik K. W. (1) popierał apelację pozwanej oraz wniósł o oddalenie apelacji powoda (k. 435v).

Pełnomocnik powoda popierał apelację powoda i zgłoszone wnioski dowodowe, wniósł o oddalenie apelacji pozwanych i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 435v).

\*

### **Sąd Okręgowy zważył co następuje:**

Apelacja powoda jest zasadna w całym zakresie zaskarżenia, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty są trafne.

Na wstępie należy wskazać, że Sąd Okręgowy podziela w całości ustalenia Sądu Rejonowego co do stanu prawnego nieruchomości oznaczonych jako działka numer (...), położonych w B., w szczególności w zakresie przebiegu granicy między tymi nieruchomościami. W tym miejscu wskazać jedynie należy, że czynności biegłego geodety J. C. (1) związane ze wznowieniem znaków granicznych między tymi nieruchomościami miały miejsce w dniu 13 września 2016 roku, nie zaś w dniu 13 czerwca 2013 roku, jak wskazał Sąd Rejonowy.

Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że granica między tymi nieruchomościami została ustalona ostateczną decyzją administracyjną z dnia 23 kwietnia 2010 roku, wydaną przez Burmistrza Miasta B. w postępowaniu rozgraniczeniowym w sprawie (...) (k. 260-263).

Od decyzji tej w zakresie orzeczenia o rozgraniczeniu nieruchomości oznaczonych jako działka numer (...), położonych w B., K. W. (1) i S. W. nie odwołali się. Odwołanie zostało wniesione tylko w zakresie orzeczenia o rozgraniczeniu nieruchomości oznaczonych jako działka numer (...) (k. 264).

W sprawie (...) Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku nie orzekał i nie mógł orzekać o ponownym rozgraniczeniu nieruchomości oznaczonych jako działka numer (...). Sąd Rejonowy ustalił jedynie jak przebiega granica pomiędzy tymi nieruchomościami wynikająca z decyzji administracyjnej z dnia 23 kwietnia 2010 roku o rozgraniczeniu. W tym celu biegły J. C. (1) sporządził opinię, poprzedzoną wznowieniem znaków granicznych, w której wskazał przebieg tej granicy oraz zakres władania przez pozwanych nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...). Sąd Rejonowy prawidłowo ocenił wiarygodność tego dowodu i swoje stanowisko obszernie i trafnie uzasadnił.

Prawidłowe są ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji co do faktu i zakresu władania przez K. W. (1) i S. W. częściami nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...) w dniu 13 września 2016 roku, to jest w dniu wznowienia znaków granicznych przez biegłego J. C. (1). Prawidłowo Sąd Rejonowy ustalił również, że do chwili wydania wyroku przez Sąd Rejonowy K. W. (1) i S. W. władali częścią nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), zawierającą się między punktami (...), wskazanymi w opinii biegłego J. C. (1). Część ta została pokolorowana na mapie na zielono.

W ocenie Sądu Okręgowego, we władaniu pozwanych znajduje się również nadal część nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), wyznaczona przez punkty (...) i pokolorowana na żółto na mapie sporządzonej przez biegłego J. C. (1).

Wprawdzie na rozprawie w dniu 29 września 2017 roku pozwany zeznał, że jest w posiadaniu fragmentu gruntu oznaczonego kolorem żółtym na mapie biegłego J. C. (1), ale nie w całości, jednak prawidłowa analiza treści zeznań

powoda wskazuje, że swoje stanowisko powód odnosi w istocie do usytuowania na swojej nieruchomości słupków ogrodzeniowych. Słupki te powód postawił na drugi dzień po tym, jak biegły J. C. (1) wznowił znaki graniczne, jednak działka nie została ogrodzona, ponieważ K. W. (1) sprzeciwiała się temu i dwukrotnie wzywała Policję (k. 219v).

Na trzech fotografiach przedstawionych przez powoda na rozprawie w dniu 29 września 2017 roku, a wykonanych w czerwcu 2017 roku (k. 218), widoczne jest wyraźnie, że zboże zasiane przez pozwanych na nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...) wykracza również poza linię wyznaczoną przez słupki ogrodzeniowe postawione przez powoda w linii wskazanej przez biegłego w związku ze wznowieniem znaków granicznych. To samo wynika z czwartej fotografii, dołączonej do apelacji. Druga fotografia dołączona do apelacji jest tożsama z jedną z trzech fotografii złożonych na rozprawie w dniu 29 września 2017 roku (k. 381).

Z twierdzeń pozwanych przytaczanych w rozpoznawanej sprawie przed Sądem pierwszej instancji, a dodatkowo z tekstowego zapisu rozmowy nagranej w dniu 15 marca 2018 roku, przeprowadzonej przez strony procesu i funkcjonariusza Policji, a także ze stanowiska pozwanej zajętego na rozprawie apelacyjnej wynika jednoznacznie, że pozwani uważają się za właścicieli części nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), zaznaczonych na mapie J. C. (1) zarówno kolorem żółtym, jak i zielonym, i nie zezwalają powodowi na wchodzenie na te części.

Z powyższych ustaleń wynika, że po wznowieniu znaków granicznych przez biegłego nie doszło do objęcia przez powoda części nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), wyznaczonej przez punkty (...), a jedynie nastąpiło postawienie przez powoda słupków ogrodzeniowych. Zajęcie przez powoda samego gruntu i objęcie go w trwałe władanie uniemożliwione zostało przez pozwanych, którzy nie pozwolili i nie pozwalają na władanie tą częścią gruntu przez powoda.

Dodatkowo należy wskazać na treść zeznań świadków M. K. i B. K., z których wynika, że pozwani nadal użytkują część działki numer (...) oznaczoną kolorem żółtym, wykonując orkę, dwa słupki ogrodzeniowe usunęli, stabilność pozostałych ośmiu słupków została naruszona, a zboże pozwanych zostało zasiane poza linią słupków w głąb działki powoda. Stwierdzenia świadków, że powód swobodnie może korzystać z terenu oznaczonego kolorem żółtym, pozostają w sprzeczności ze złożonymi fotografiami, ale także z innymi twierdzeniami tych samych świadków, z których wynika, że pozwani uprawiają grunt na działce numer (...) poza linią słupków, a także z postawą samych pozwanych, którzy uważają się za właścicieli gruntu oznaczonego kolorem żółtym.

Wprawdzie wyrokiem z dnia 6 lutego 2018 roku, wydanym przez Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku w sprawie (...), K. W. (1) została uznana za winną jedynie tego, że w dniu 17 września 2016 roku umyślnie uszkodziła konstrukcję trzech metalowych słupków ogrodzeniowych, zabetonowanych w ziemi, poprzez obruszenie ich w niestwardniałym betonie (k. 241 akt sprawy (...)) Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku), jednak uniewinnienie K. W. (1) od drugiego z zarzucanych czynów (uszkodzenie konstrukcji dalszych ośmiu słupków ogrodzeniowych) uwarunkowane było brakiem dowodów potwierdzających osobiste sprawstwo obwinionej, nie zaś tym, że konstrukcja słupków nie została naruszona (k. 250 akt sprawy (...)) Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku).

÷

Mając na uwadze powyższe ustalenia, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. na skutek apelacji powoda Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok:

**1)** w punkcie II w ten sposób, że nakazał K. W. (1) i S. W., aby wydali W. K. część nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), zawierającą się między punktami (...) i oznaczoną kolorem żółtym na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę J. C. (1), zaewidencjonowanej w Państwowym Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym Starostwa Powiatowego w L. w dniu 4 października 2016 roku pod numerem (...),



**2)** w punkcie III w ten sposób, że zasądził solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz W. K. kwotę 588,28 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

**3)** w punkcie IV w ten sposób, że nakazał pobrać solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku kwotę 800 zł tytułem części wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa.

Zmiana rozstrzygnięć zawartych w punktach III i IV zaskarżonego wyroku jest konsekwencją zmiany rozstrzygnięcia zawartego w punkcie II. Zmiana tego rozstrzygnięcia spowodowała, że powództwo W. K. zostało statecznie uwzględnione w całości.

Pozwani są zatem stroną przegrywającą sprawę w całości w pierwszej instancji. Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. pozwani powinni zwrócić powodowi koszty poniesione przez powoda w pierwszej instancji. Koszty te obejmują:

**a)** opłatę od pozwu – **75 zł** (k. 8),

**b)** opłatę skarbową od pełnomocnictwa procesowego – **17 zł** (k. 7),

**c)** wynagrodzenie pełnomocnika procesowego – **360 zł**, ustalone według stawki minimalnej na podstawie § 10 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461 – tekst jednolity ze zm.) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.),

**d)** opłaty pocztowe – **4,20 zł** (k. 67a), **4,20 zł** (k. 70),

**e)** wykorzystaną część zaliczki na poczet kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego – **127,88 zł** (k. 96, 137); pozostała część zaliczki w kwocie 672,12 zł powinna zostać zwrócona powodowi przez Sąd pierwszej instancji, ponieważ nie została wykorzystana na wydatki.

Na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w punkcie IV w ten sposób, że nakazał pobrać solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku kwotę 800 zł tytułem części wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa.

W związku z tym, że pozwani są stroną przegrywającą sprawę w całości w pierwszej instancji, ciąży na nich obowiązek uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa całości nieuiszczonych wydatków, pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa. Pozwanych obciążają zatem wydatki w łącznej kwocie 2219,07 zł, wskazane w punktach IV i V zaskarżonego wyroku.

÷

Apelacje pozwanych są oczywiście bezzasadne w całości i w związku z tym podlegają oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Z treści apelacji pozwanych oraz z ich stanowiska zajmowanego w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji wynika, że w rzeczywistości pozwani kwestionują przebieg granicy między nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...), stanowiącą ich własność, a nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...), stanowiącą własność W. K., nie zgadzając się z rozstrzygnięciem o rozgraniczeniu tych nieruchomości zawartym w decyzji administracyjnej z dnia 23 kwietnia 2010 roku, wydanej przez Burmistrza Miasta B. w postępowaniu rozgraniczeniowym w sprawie (...).

Wobec prawomocności tej decyzji i braku (czasowej) dopuszczalności drogi sądowej w zakresie przeprowadzenia przez sąd ponownego postępowania rozgraniczeniowego, Sąd Okręgowy nie uwzględnił zawartego w apelacji wniosku pozwanych o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego geodety „w celu prawidłowego określenia

przebiegu granicy” pomiędzy nieruchomością pozwanych i nieruchomością powoda. Wbrew twierdzeniom pozwanych zawartych w apelacji pozwany nie chodzi o odtworzenie granicy ustalonej w postępowaniu rozgraniczeniowym, ale określenie jej na nowo w sposób przez nich wskazany. Świadczy o tym chociażby stanowisko pozwanej wyrażone na rozprawie apelacyjnej, która oświadczyła, że nieruchomość oznaczona jako działka numer (...) „sięga za słupki 2,5 metra i przebiega według stodoły K.”.

Z treści decyzji z dnia 23 kwietnia 2010 roku oraz z map rozgraniczenia i szkiców pomiarowych sporządzonych przez D. R. (k. 249-252, 260) jednoznacznie wynika, że na odcinku między punktami numer (...) (...) i (...) (...) granica nie przebiega wzdłuż ściany stodoły stojącej na nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...).

Zmiana stanowiska pozwanych co do przebiegu granicy ich nieruchomości z nieruchomością powoda po tym, jak decyzja z dnia 23 kwietnia 2010 roku stała się ostateczna w zakresie rozgraniczenia tych nieruchomości, wynika prawdopodobnie z faktu, że pozwani nie są zadowoleni z rozstrzygnięcia Sądu o rozgraniczeniu ich nieruchomości z nieruchomością oznaczoną jako działka numer (...), stanowiącą własność J. P., które zapadło już w postępowaniu sądowym o rozgraniczenie. Zmiana ta nie ma jednak żadnego znaczenia z punktu widzenia przebiegu granicy pomiędzy nieruchomościami oznaczonymi jako działki numer (...), wynikającej ze stanu prawnego tych nieruchomości.

W apelacji pozwani nie podnieśli jakichkolwiek konkretnych zarzutów co do prawidłowości i wiarygodności opinii geodezyjnej sporządzonej przez J. C. (1), ograniczając się w istocie jedynie do stwierdzenia, że opinia ta jest nierzetelna.

Wprawdzie pozwani podnoszą, że „biegły nie uwzględnił rzeczywistego arealu ich działki”, jednak należy wskazać, że powierzchnia nieruchomości wynikająca z dokumentów nigdy nie jest elementem decydującym o przebiegu granicy wyznaczonej zgodnie ze stanem prawnym. To powierzchnia nieruchomości jest pochodną granicy wyznaczonej zgodnie ze stanem prawnym, a nie odwrotnie.

W samym rozumowaniu pozwanych jest przy tym błąd logiczny, ponieważ twierdzą w apelacji, że nieruchomość będąca ich własnością powinna mieć mniejszą powierzchnię niż miałyby to zostać ustalone w rozpoznawanej sprawie.

\*

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził solidarnie od K. W. (1) i S. W. na rzecz W. K. kwotę 440,20 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

W związku z tym, że apelacja powoda została uwzględniona w całości, a apelacje pozwanych zostały oddalone w całości, pozwani są stroną przegrywającą sprawę w całości w postępowaniu odwoławczym. Pozwani powinni zatem zwrócić powodowi koszty poniesione przez powoda w postępowaniu odwoławczym. Koszty te obejmują:

**a)** opłatę od apelacji – **75 zł** (k. 379, 388),

**b)** wynagrodzenie pełnomocnika procesowego – **360 zł**, ustalone według stawki minimalnej na podstawie § 7 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.),

**c)** opłatę pocztową za przesłanie do Sądu Rejonowego przesyłki poleconej zawierającej apelację – **5,20 zł** (k. 385).

Na podstawie art. 105 § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd zasądził od pozwanych zwrot kosztów w sposób solidarny. Pozwani odpowiadają co do istoty sprawy w sposób tożsamy pod względem skutków prawnych z odpowiedzialnością solidarną, a w związku z tym odpowiedzialni są solidarnie wobec powoda za zwrot kosztów postępowania odwoławczego.

W ocenie Sądu Okręgowego nie zachodzą podstawy faktyczne do nieobciążania pozwanych zarówno kosztami procesu w pierwszej instancji, jak również kosztami postępowania odwoławczego poniesionymi przez powoda.

Jeden z wyjątków od zasady odpowiedzialności za wynik procesu przewidziany został w art. 102 k.p.c., z którego wynika, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Powołany przepis, jako przepis szczególny, nie może być wykładany rozszerzająco. Ocena, czy w konkretnej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, pozostawiona została uznaniu sądu, które nie oznacza jednak dowolności. Ocena, o której mowa, powinna mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy.

Sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów sądowych, nie stanowi podstawy zwolnienia – na podstawie art. 102 k.p.c. – z obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba, że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego<sup>1</sup>.

W ocenie Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie nie zachodzą okoliczności, które uzasadniałyby nieobciążanie pozwanych w całości kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego.

Do zastosowania przepisu art. 102 k.p.c. nie wystarcza zła sytuacja majątkowa strony. Przepis wymaga, by wystąpiły okoliczności szczególne. Nie jest taką szczególną okolicznością sam fakt zwolnienia strony od kosztów sądowych<sup>2</sup>.

Koszty poniesione przez powoda w rozpoznawanej sprawie, w tym w postępowaniu odwoławczym, uwarunkowane są wyłącznie bezprawnymi zachowaniami pozwanych, którzy pomimo świadomości przebiegu granicy między nieruchomościami stron, wynikającej z decyzji o rozgraniczeniu, a opartej także na zgodnym stanowisku właścicieli co do przebiegu granicy, naruszyli prawo własności powoda, zajmując jego nieruchomość i uprawiając grunt, a także stawiając ogrodzenia. Pozwani usunęli także znaki graniczne na części przebiegu granicy.

Tego rodzaju bezprawne zachowania pozwanych nie mogą narażać powoda na poniesienie kosztów, zwłaszcza że w rozpoznawanej sprawie udowodnienie przez powoda okoliczności faktycznych mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia wymagało wiadomości specjalnych (przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego geodety), z uwagi na to, że pozwani zaprzeczali przebiegowi na gruncie granicy wynikającej z decyzji o rozgraniczeniu, chociaż decyzji tej nie zaskarżyli i chociaż wydana została w omawianym zakresie w oparciu o zgodne wskazania sąsiadów.

Powołując się na swoją sytuację osobistą i majątkową, pozwani nie mogą podejmować bezprawnych działań naruszających prawo własności nieruchomości powoda, licząc na to, że nie będą z tego tytułu ponosić żadnych konsekwencji finansowych. Nieobciążanie pozwanych kosztami procesu poniesionymi przez powoda stanowiłoby wręcz zachętę do tego rodzaju działań w przyszłości.

\*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Marta Postulska-Siwek Dariusz Iskra Katarzyna Makarzec

<sup>1</sup> Por. Tomasz Demendecki, Komentarz aktualizowany do art. 102 Kodeksu postępowania cywilnego, Lex.

<sup>2</sup> Por.: postanowienie SN z dnia 11 lutego 2010 roku, I CZ 112/2009, Lex nr 564753; postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2007 roku, V CSK 292/2006, Lex nr 232807; postanowienie SN z dnia 23 sierpnia 2012 roku, II CZ 93/2012, Lex nr 1219500; postanowienie SN z dnia 5 lipca 2012 roku, IV CZ 42/2012, Lex nr 1228597; postanowienie SN z dnia 23 maja 2012 roku, III CZ 25/2012, Lex nr 1214589.